

VURDERING OG KALKULATION UNDER KRIGSTIDENS PRISSTIGNINGER¹⁾

Af ERICH SCHNEIDER

DET Emne, jeg har valgt for i Aften, er saa omfattende, at det er umuligt at behandle det til Bunds i et kort Foredrag. Jeg maa nøjes med at fremsætte nogle Hovedsynspunkter i Haab om, at netop en Indgaaen paa Principspørgsmaalene er egnet til at danne Grundlag for en Diskussion af disse aktuelle Problemer.

1. En Virksomheds Aktivitet kommer pengemæssigt til Udtryk i Udgifter og Indtægter. Uafbrudt strømmer Udgifter fra Virksomheden til Omverdenen og Indtægter til Virksomheden fra Omverdenen — Indtægter som Følge af Afsætningsakter, Udgifter som Følge af Indsætningsakter (d. v. s. Anskaffelsesakter i videste Forstand). Hovedproblemet for Virksomhedens Ledelse er a) at styre disse to Strømme saaledes, at Kredsløbets uafbrudte Gang er sikret, b) at Driftsherren med visse Mellemrum kan unddrage Virksomheden et Beløb til konsumtive eller andre Formaal uden at bringe Kredsløbets uafbrudte Gang i Fare i Henhold til de for Fremtiden lagte Planer. Dette sidste er jo hele Spilletts egentlige Formaal. Hele Regnskabsvæsenet med alle dets Grene: Forretningsbogholderiet, Statistik, Stykkalkulation og Budget tjener til syvende og sidst det Formaal at forme Forløbet af Indtægts- og Udgiftsstrømmen saaledes, at de to lige nævnte Maal naas. Den Del af Indtægtsstrømmen, som hvert Aar (Periode) kan tages ud af Virksomheden til konsumtive Formaal uden at angribe den investerede Kapital, kaldes den »konsumable« eller »fordelelige« Gevinst²⁾.

¹⁾ Efter et Foredrag i Jydsk Nationaløkonomisk Forening, den 8. Februar 1940.

²⁾ *Liljeblad* definerer Gevinsten paa følgende Maade: »Vinst er helt enkelt de medel, som bliva disponibla under perioden ifråga och som ej längre behövas investerade i rörelsen«. (Nordisk Tidsskrift for Teknisk Økonomi, 1938, S. 99). Selvfølgelig maa der tilføjes: Saafermt disse Midler ikke er en Del af den af Driftsherren indskudte Kapital. Den saaledes definerede Gevinst er den ovenfor omtalte konsumable, ikke den beregnede Driftsgevinst.

VURDERING OG KALKULATION UNDER KRIGSTIDENS PRISSTIGNINGER¹⁾

Af ERICH SCHNEIDER

DET Emne, jeg har valgt for i Aften, er saa omfattende, at det er umuligt at behandle det til Bunds i et kort Foredrag. Jeg maa nøjes med at fremsætte nogle Hovedsynspunkter i Haab om, at netop en Indgaaen paa Principspørgsmaalene er egnet til at danne Grundlag for en Diskussion af disse aktuelle Problemer.

1. En Virksomheds Aktivitet kommer pengemæssigt til Udtryk i Udgifter og Indtægter. Uafbrudt strømmer Udgifter fra Virksomheden til Omverdenen og Indtægter til Virksomheden fra Omverdenen — Indtægter som Følge af Afsætningsakter, Udgifter som Følge af Indsætningsakter (d. v. s. Anskaffelsesakter i videste Forstand). Hovedproblemet for Virksomhedens Ledelse er a) at styre disse to Strømme saaledes, at Kredsløbets uafbrudte Gang er sikret, b) at Driftsherren med visse Mellemrum kan unddrage Virksomheden et Beløb til konsumtive eller andre Formaal uden at bringe Kredsløbets uafbrudte Gang i Fare i Henhold til de for Fremtiden lagte Planer. Dette sidste er jo hele Spilletts egentlige Formaal. Hele Regnskabsvæsenet med alle dets Grene: Forretningsbogholderiet, Statistik, Stykkalkulation og Budget tjener til syvende og sidst det Formaal at forme Forløbet af Indtægts- og Udgiftsstrømmen saaledes, at de to lige nævnte Maal naas. Den Del af Indtægtsstrømmen, som hvert Aar (Periode) kan tages ud af Virksomheden til konsumtive Formaal uden at angribe den investerede Kapital, kaldes den »konsumable« eller »fordelelige« Gevinst²⁾.

¹⁾ Efter et Foredrag i Jydsk Nationaløkonomisk Forening, den 8. Februar 1940.

²⁾ *Liljeblad* definerer Gevinsten paa følgende Maade: »Vinst er helt enkelt de medel, som bliva disponibla under perioden ifråga och som ej längre behövas investerade i rörelsen«. (Nordisk Tidsskrift for Teknisk Økonomi, 1938, S. 99). Selvfølgelig maa der tilføjes: Saafermt disse Midler ikke er en Del af den af Driftsherren indskudte Kapital. Den saaledes definerede Gevinst er den ovenfor omtalte konsumable, ikke den beregnede Driftsgevinst.

2. Denne konsumable Gevinst behøver ikke at være identisk med Aarets realiserede Driftsresultat, d. v. s. Differencen mellem Værdien af Aarets Salg og de faktiske Omkostninger for de i Løbet af Aarets solgte Produkter. Den kan være lig med Aarets realiserede Driftsresultat, men kan ogsaa være, og er i de fleste Tilfælde, mindre end dette.

Den Kendsgerning, at den konkrete Beregning af Aarets realiserede Driftsresultat tildels beror paa et Skøn, idet Beregningen af de faktiske Omkostninger, der svarer til Aarets Salg, i Almindelighed ikke kan foretages uden at gøre Antagelser, og at det beregnede Driftsresultat derfor i de fleste Tilfælde kun er et Udtryk for, hvad vi anser for at være det realiserede Driftsresultat³⁾, berører ikke selve Begrebsdannelsen »en Perodes realiserede Driftsresultat«.

3. Hvordan bestemmes Aarets realiserede Driftsresultat indenfor Bogholderiets Rammer? Udgangspunktet danner Udgifts- og Indtægtsrækken. Aarsafslutningen, d. v. s. Bestemmelsen af Aarets realiserede Driftsresultat, foregaar saa paa følgende Maade: Alle Indtægter fra fortidige Perioder, den nuværende Periode og fremtidige Perioder, som hører hjemme i den nuværende Periode, tilregnes denne Periode. Summen af alle Indtægter, som paa denne Maade tilregnes den nuværende Periode, kaldes Aarets Bruttoindtægt. Ser vi bort fra driftsfremmede Transaktioner, og det vil vi gøre her, saa er Aarets Bruttoindtægt lig med Salgsværdien af de i Løbet af Perioden solgte Produkter (minus ev. dubiøse Debitorer). For at faa Aarets realiserede Driftsresultat maa der fra denne Bruttoindtægt trækkes de Udgifter henh. Dele af Udgifter for fortidige Perioder, den nuværende Periode eller fremtidige Perioder, som var nødvendige for at faa dette Aars Bruttoindtægt⁴⁾. Alle de Indtægter henh. Dele af Indtægter og alle Udgifter henh. Dele af Udgifter, som paa denne Maade tilregnes

³⁾ Det realiserede Driftsresultat er jo, som ethvert andet Resultat, der beregnes for en Periode, der er mindre end Virksomhedens hele Levetid, en abstrakt Regnestørrelse.

⁴⁾ Enhver anden Fordeling af Udgifterne mellem Perioderne giver ikke den nuværende Perodes realiserede Driftsresultat. Den her kort omtalte Karakter af de Operationer, der foretages ved en Aarsafslutning, har *John B. Canning* paa en umaadelig klar Maade analyseret: »Aside from negligible contributions and payments in kind, the primary time series of income statistics consist solely of the incoming and the outgoing of money. All incomings except proprietary contributions and all outgoings

det nuværende Aar, bogføres paa Vinding- og Tabskonto; de Udgifter og Indtægter henh. Dele af disse, som først tilregnes fremtidige Perioder, bogføres paa Statuskonto.

4. Lad os nu se, hvordan en Virksomheds realiserede Driftsresultat varierer fra Aar til Aar under en Periode med først stigende og derefter brat faldende Priser. Vi betragter det mest simple Tilfælde: en Handelsforretning, som køber og sælger Varer. Vi ser bort fra Tilstedeværelsen af Inventar o. l. og betragter kun selve Varebevægelsen. Indtægtsstrømmen (Udgiftsstrømmen) er altsaa udelukkende en Følge af Salgsakter (Indkøbsakter). Bevægelsen af Indkøbs- og Salgsprisen under den betragtede 5-aarige Periode fremgaar af Tavle I og II⁵⁾.

Skal der hvert Aar paa Vinding- og Tabskontoen fremvises Aarets realiserede Driftsresultat, saa skal Varebeholdningerne vurderes til de resp. Indkøbspriser. Paa dette Grundlag er Beregningen af de aarlige Driftsresultater gennemført i Tavle I. De fem Resultatstørrelser er følgende:

1. Aar	2. Aar	3. Aar	4. Aar	5. Aar
300	650	750	÷ 150	300

except distributions to those having an interest in the proprietorship are included in these primary series. Incomings are positive, outgoings are negative in sign. As a measure of income, the mere algebraic sum of receipts and payments during a year is useless except as an accounting for the change between beginning and ending cash balances. The accountant's problem is to convert the time series of actual outlays and actual receipts into equivalent series of incomes and expenses, that is, into positive and negative incomes. This conversion is, in essence, a matter of leading and lagging time series and of distributing the leads and lags (ikke spærret hos Canning).

In making this conversion there are two objectives; an implied objective that the algebraic sum of receipts and outlays shall, for the entire life of the enterprise, be equal to the algebraic sum of all annual net incomes for the like period; and an expressed objective that from the positive terms in each annual summation there shall be subtracted due allowances (expenses) for all outlays made (or expected to be made) *as are incident* to acquiring that year's positive, or gross, income. All accountants attain the implied end, none, the expressed end. («A certain erratic tendency in accountant's income procedure». *Econometrica*, Vol. 1, 1933. S. 53). I den tyske Literatur findes den klareste Behandling af denne Problemkreds hos E. Walb, *Die Erfolgsrechnung privater und öffentlicher Betriebe. Eine Grundlegung*. Berlin 1926.

⁵⁾ Krediteringen af Varebeholdningskontiene for solgte Varer sker i kronologisk Rækkefølge (First-in — first-out method).

Tavle I.

1	2	3	4	5	6	7
Anbningsstatus	Kapital	Kasse	Varebeholdning	Varesalg	Vinding og Tab	Slutningsstatus
Kasse 1500 1500 Kap. Varer 200	1500 1500	1500 900 800 (400 E. à 2) 1600 S. B.	→ 800 (300 E. à 2) 200 S. B. (100 E. à 2)	→ 600 900 300 (300 E. à 3) #	Stat. 300 300 A	Kasse 1600 1500 Kap. Varer 200 300 Gev. udbetales.
Kasse 1300 1500 Kap. Varer 200	1500 1500	B. B. 1300 1750 (100 E. à 3) 800 (200 E. à 4) 1950 S. B.	B. B. 200 (100 E. à 2) → 300 → 800 (50 E. à 4)	→ 1100 1750 650 (350 E. à 5) #	Stat. 650 650 A	1. Krigsjaar. M. H. t. de for det næ- ste Aar lagte Planer kan der kun udbetales 350 Kr. 300 Kr. hen- lægges til Res.
Kasse 1600 1500 Kap. Varer 200	1500 K. 300 R. 300 Res.	B. B. 1600 2100 350 (100 E. à 7) 1850 S. B.	B. B. 200 (50 E. à 4) → 1500 (300 E. à 5) → 700 (100 E. à 7)	→ 1450 2100 250 (300 E. à 7) 750 350 (50 E. à 7) #	Stat. 750 750 A	2. Krigsjaar. M. H. t. de for det næ- ste Aar lagte Planer kan der kun udbe- tales 350 Kr. 400 Kr. henlægges til Res.
Kasse 1500 1500 Kap. Varer 700 400 NyR.	1500 K. 700 R. 700 Res.	B. B. 1500 1050 700 1400 1850 S. B.	B. B. 700 → 1500 (150 E. à 10) → 500 (50 E. à 10) → 800 (200 E. à 4)	→ 1200 1050 1000 1100 1400 Salgspr. 7 150	150 Stat. 150 A	3. Krigsjaar. Tabet dækkes af Re- serve og samtidig udbetales 250 Kr. af den opsamlende Re- serve til Ejeren.
Kasse 1600 1500 Kap. Varer 200	1500 Kap. 300 Res.	B. B. 1600 1500 1900 S. B.	B. B. 200 (50 E. à 4) 1200 (50 E. à 4)	→ 1200 1500 300 (300 E. à 5) #	300 300 A	Normalaar efter Krig.

Varebeholdningerne vurderes til Indkøbspriser.

Totalresultatet for hele den 5-aarige Periode er altsaa 1850. Som man ser, genspejler Resultatstørrelserne Prisbevægelsen.

De forskellige Vinding- og Tabskonti og dermed ogsaa Statuskonti giver Svar paa Spørgsmaalet: Hvordan staar Virksomheden ved et Aars Slutning m. H. t. hvad der faktisk er sket i det paa-gældende Aar? Resultattallene giver de opnaaede realiserede Driftsresultater. De udtrykker Fakta. Og disse Fakta er: Stigende Gevinster i de to første Krigsaar og Tab i det Aar, hvor Prisfaldet indtræder — i Overensstemmelse med selve Prisbevægelsen.

Et helt andet Spørgsmaal er det imidlertid, om de faktiske store realiserede Driftsgevinster i de to første Krigsaar er konsumable, om de er fordelelige. Dette Spørgsmaal kan ikke besvares ved at se paa Status. Den viser jo Virksomhedens Stilling m. H. t., hvad der er sket. Spørgsmaalet om, hvor stor en Del af den beregnede Driftsgevinst der kan uddøles, og hvor stor en Del der maa tilbageholdes i Virksomheden, vedrører derimod Fremtiden. Vi maa spørge: Hvor stort et Beløb kan vi unddrage Virksomheden uden at bringe Kredsløbet i det for det næste Aar planlagde Omfang i Fare? Det er Likviditetssynspunktet, der er afgørende for Gevinstfordelingsspørgsmaalet. Er Planen for det andet Krigsaar saaledes, som antaget i Tavle I, saa ses umiddelbart, at der kun kan udbetales 350 Kr. ved Slutningen af det første Krigsaar; 300 Kr. maa henlægges som Reserve, for at sikre Kredsløbets uafbrudte Gang i det kommende Aar.

Ved Slutningen af det andet Krigsaar opnaar vi et endnu større Driftsresultat, nemlig 750 Kr. Kan vi udbetale denne Gevinst? Igen maa vi se paa vor Forretningsplan for det næste Aar. Og den viser — vi antager, at Planen er i Overensstemmelse med de i Tavle I viste Fakta —, at vi kun kan udbetale 350 Kr.; 400 Kr. maa som Likviditetsreserve forblive i Forretningen.

I det tredie Aar, antager vi, afsluttes Krigen med et derpaa følgende brat Prisfald. Dette Prisfald medfører, at vi lider et Tab paa 150 Kr. i det tredie Aar. Men den Kendsgerning, at vi raader over Reserver, sætter os nu i Stand til ikke blot at dække Tabet, men ogsaa at udbetale en Del af Reserverne som Gevinst, lad os sige 250 Kr., ganske vist ikke som Følge af dette Aars Aktivitet, men som Følge af vor Politik i de foregaaende Aar, som paa vidtskuende Maade har taget rimelig Hensyn til Fremtiden.

For at opsummere: Bestemmelsen af de realiserede aarlige Driftsresultater kræver en Opgørelse af Varebeholdningerne til

faktiske Indkøbspriser. Disse realiserede Driftsresultater er ikke identiske med de konsumable Gevinster. For at sikre Forretningens uafbrudte Gang m. H. t. Fremtiden maa der henlægges en Del af Gevinsterne som Reserver — Reserver, som samtidig tjener til Neutralisering af det paa Grund af Prisfaldet efter Krigen forventede Tab. Reserverne har altsaa to Funktioner: en Likviditetssikringsfunktion, at sikre Forretningens uafbrudte Gang og en Gevinstudligningsfunktion, at sikre Driftsherren en nogenlunde jævn Indkomst over hele den anormale Periode — en Funktion, der som bekendt er af særlig Betydning for Aktieselskaber.

Den her anvendte Fremgangsmaade, at vurdere Varebeholdningerne til Indkøbspriser, er i en Tid med fortsatte Prisstigninger intet andet end den laveste Værdis Princip. Anvendelsen af dette Princip giver, som vi har vist, i Prisstigningstider realiserede Driftsresultater, men virker ikke resultatudlignende. (I Tider med Prisfald er det omvendt; her giver Anvendelsen af dette Princip ikke de realiserede Driftsresultater, men virker resultatudlignende⁶). Og fordi den ikke virker resultatudlignende, maa der i de gode Aar dannes Reserver, — Reserver, som samtidig er Likviditets- og Prisfaldreserver. Disse Reserver vises aabent, hvorved Statusklarheden og Statussandheden paany er bevaret.

5. De her omtalte Resultater kan imidlertid ogsaa naas ved bevidst at danne stille Reserver. En af de der hørende

⁶) Denne Forskel er en Følge af Princippets logiske Inkonsekvens. Princippets Anvendelse kan kun forstaas ud fra Forsigtighedsmotiver. Holder man konsekvent fast ved vor Definition af det realiserede Driftsresultat, skal Varebeholdningerne ogsaa ved faldende Priser vurderes til Indkøbspriser. Kun paa denne Maade faar man de realiserede Driftsresultater frem. Det er Resultatopfattelsen (Resultatdefinitionen) eller, hvad der er det samme, Formaalet, man tilstræber med Statusopgørelsen, der er afgørende for Vurderingsmaaden. Forstaas ved en Perodes Resultat det realiserede Driftsresultat, saa skal man vurdere Varebeholdningerne til Indkøbspriser. Forstaas derimod ved en Perodes Resultat det forsigtig beregnede Resultat, d. v. s. Resultatet under Hensyntagen til Værdiformindskelser ved den hvilende Formue, saa skal Vurderingen foregaa efter det laveste Værdis Princip. Og Vurderingen skal igen være anderledes, naar man ved en Perodes Resultat forstaar Resultatet under Hensyntagen til alle Værdivariationer ved den hvilende Formue. (Se vedr. disse Spørgsmaal E. Walb's udmærkede og klare Undersøgelse i III. Del af »Die Erfolgsrechnung privater und öffentlicher Betriebe. Eine Grundlegung«. Berlin 1926.)

Metoder, som omtales meget i vore Dage, er den, at vurdere Varebeholdningerne, til hvilken høj Krigspris de end maatte være købt, til de før Krigens Udbrud gældende »Normalpriser«. Logisk bedst vilde det være at sige, at man vurderer Varebeholdningerne til de efter Krigens Afslutning forventede lave Priser, som antages at være lig med Førkrigstidens »Normalpriser«. Metoden bestaar altsaa ligeledes i Anvendelsen af en Slags laveste Værdis Princip, nemlig dette Princip anvendt paa en Periode, der omfatter hele Krigstiden.

Til hvilke Resultater, Anvendelsen af denne Metode fører, er vist i Tavle II, som er bygget paa den samme Forretningsgang som den i Tavle I benyttede. Forskellen mellem Tavle II og Tavle I er blot den, at Varebeholdningerne i Tavle II er vurderet til Førkrigspriser.

For det sidste Normalaar før Krigen er Forholdene naturligvis de samme som før. For det første Krigsaar er den beregnede Gevinst 550 Kr., bestaaende af en realiseret Driftsgevinst paa 650 Kr. og 100 Kr. Tab paa Varelager paa Grund af et forventet Prisfald efter Krigen. Disse 100 Kr. udgør altsaa en stille Reserve. Kan Gevinsten paa 550 Kr. udbetales? Som man let ser, er dette ikke Tilfældet, naar Forretningsgangen for det andet Krigsaar er saaledes som antaget i Tavlen. Vi er ogsaa nu nødt til at henlægge 200 Kr. som aaben Reserve for at sikre Kredsløbets uafbrudte Gang i det andet Krigsaar. Kun 350 Kr. kan altsaa udbetales. For det andet Krigsaar udgør den beregnede Gevinst 350 Kr., som kan udbetales uden at bringe Kredsløbets friktionsløse Gang i Fare.

Den beregnede Gevinst paa 350 Kr. er naturligvis ikke det realiserede Driftsresultat for det andet Krigsaar. Dette kan imidlertid let beregnes ved til den beregnede Gevinst at lægge Prisfaldsreserven ved Aarets Slutning (500 Kr.) og trække Prisfaldsreserven ved Aarets Begyndelse fra:

$$\begin{aligned} & \text{Aarets realiserede Driftsresultat (750)} \\ & = \text{det beregnede Resultat (350)} \\ & + \text{Prisfaldreserve ved Aarets Slutning (500)} \\ & \div \text{Prisfaldreserve ved Aarets Begyndelse (100)}. \end{aligned}$$

Det er vigtigt at huske paa, at det ikke er tilstrækkeligt blot at lægge Slutningsprisfaldsreserven til det beregnede Resultat, men at man ogsaa skal trække Begyndelsesprisfaldsreserven fra.

For det tredje Krigsaar faar man en beregnet Gevinst paa 250 Kr., der under Hensyntagen til den planlagde Forretningsgang i det

Tavle II.

1	2	3	4	5	6	7
Aabningsstatus	Kapital	Kasse	Varebeholdning	Varesalg	Vinding og Tab	Slutningsstatus
Kasse 1500 1500 Kap. Varer 200	1500 1500 Kap. 200	B. B. 1500 1500 900 1600 S. B.	→ 800 (300 E. à 2) 200 S. B. (100 E. à 2)	→ 600 900 300 (300 E. à 3) ¥	Stat. 300 300 A	Kasse 1600 1500 Kap. Varer 200 300 Gev. udbetales.
Kasse 1300 1500 Kap. Varer 200	1500 1500 Kap. 200	B. B. 1300 1750 800 (200 E. à 4) 1950 S. B.	B. B. 200 (100 E. à 2) → 300 → 800 (50 E. à 2) 100 V. & T.	→ 1100 1750 650 (350 E. à 5) ¥	100 ← Stat. 550 A	Kasse 1950 1500 Kap. Varer 100 550 Gev. udbetales. 350 Der udbetales 200 Kr. hen- lægges til Reserve- fond.
Kasse 1600 1500 Kap. Varer 100 200 Res.	1500 1500 Kap. 200 200 Res.	B. B. 1600 2100 (300 E. à 5) 350 (100 E. à 7) 1850 S. B.	B. B. 100 (50 E. à 2) → 1500 (300 E. à 5) → 700 (100 E. à 7) (100 E. à 2) 500 V. & T.	→ 1350 2100 250 (300 E. à 7) 850 ¥ (50 E. à 7)	500 ← Stat. 350 A	Kasse 1850 1500 Kap. Varer 200 200 Res. 350 Gev. udbetales. 350 Kr.
Kasse 1500 1500 Kap. Varer 200 200 Res.	1500 1500 Kap. 200 200 Res.	B. B. 1500 1950 700 1400 1850 S. B.	B. B. 200 (100 E. à 2) → 1500 (150 E. à 10) → 500 (50 E. à 10) → 800 (200 E. à 4) (50 E. à 2)	→ 700 1050 700 1400 350 Salgspr. 7 ¥	100 ← Stat. 250 A	Kasse 1850 1500 Kap. Varer 100 200 Res. 250 Gev. udbetales.
Kasse 1600 1500 Kap. Varer 100 200 Res.	1500 1500 Kap. 200 200 Res.	B. B. 1600 1500 300 E. à 4) 1900 S. B.	B. B. 100 (50 E. à 2) → 1200 (50 E. à 4) 200 S. B.	→ 1100 1500 400 (300 E. à 5) ¥	Stat. 400 400 A	Kasse 1900 1500 Kap. Varer 200 200 Res. 400 Gev. udbetales.

Varebeholdningerne vurderes til Føkrigspriser.

kommende Aar kan udbetales. Ogsaa her kan Aarets realiserede Driftsresultat udledes af den beregnede Gevinst paa den lige beskrevne Maade:

$$\div 150 = 250 + 100 \div 500.$$

For det første Normalaar efter Krigen udgør den beregnede Gevinst 400 Kr., som samtidig er identisk med Aarets realiserede Driftsresultat.

Summen af de efter Metode II beregnede Gevinster er naturligvis lig med Summen af de efter Metode I beregnede Resultater (1850).

6. Forskellen mellem de to omtalte Vurderingsmetoder kan karakteriseres paa følgende Maade:

a) Ved Metode I beregnes og fremvises de realiserede Driftsresultater, som derefter udlignes ved at danne aabne Reserver, som samtidig fungerer som Likviditets- og Prisfaldreserver.

Ved Metode II sker Resultatudligningen allerede ved selve Beregningen af Resultaterne ved at danne stille Prisfaldreserver, som senere opløses. Disse saaledes beregnede Gevinster er imidlertid ikke a priori uddelelige; ogsaa her behøves før Uddelingen en Likviditetsundersøgelse (se 1. Krigsaar, Tavle II).

b) Ved Metode I er de beregnede Resultater de realiserede Driftsresultater, ved Metode II derimod ikke.

c) En Statusopgørelse efter Metode I svarer paa Spørgsmaalet: Hvordan staar Virksomheden ved Aarets Slutning m. H. t. h v a d d e r e r s k e t?

En Statusopgørelse efter Metode II søger at besvare Spørgsmaalet: Hvordan staar Virksomheden ved Aarets Slutning m. H. t. h v a d d e r v i l s k e i d e n kommende Periode?

Metode I giver en f o r t i d s b e t o n e t Statusopgørelse, som gaar ud paa at vise de realiserede Driftsresultater.

Metode II giver en f r e m t i d s b e t o n e t Statusopgørelse, som gaar ud paa allerede ved Vurderingen at tage Hensyn til Fremtiden, saaledes at man tilstræber kun at fremvise den konsumable Gevinst. De to Metoder arbejder altsaa med forskellige Gevinstbegreber, tilstræber forskellige Formaal. At imidlertid de efter Metode II beregnede Gevinster ikke altid er konsumabel, har Eksemplet vist.

7. Stiller vi nu Spørgsmaalet: Hvilken af de beskrevne Metoder skal anbefales og anvendes, saa maa der siges følgende.

Anlægger vi Synspunktet »Statusklarhed«, kan der ikke være nogen Tvivl: Metode I bør fra dette Synspunkt absolut foretræk-

kes⁷⁾. At vi gør Status op under Hensyntagen til det, som er sket, altsaa beregner og fremviser de realiserede Driftsresultater, betyder jo ikke, som vi har set, at vi ikke tager Hensyn til Fremtiden. Det gør vi ved at danne aabne Gevinstreserver i de gode Aar — igen i Overensstemmelse med Princippet »Statusklarhed og Statussandhed«.

Det er jo ogsaa dette Synspunkt, Skattemyndighederne kræver iagttaget. Opfylder vi dette Krav, saa maa vi imidlertid til Gengæld kræve, at disse aabne Reserver, som er nødvendige til Opretholdelsen af Likviditeten og Forretningskredsløbets uafbrudte Gang og til Imødegaaelse af bratte Præfald efter Krigens Afslutning, ikke medregnes som skattepligtig Indkomst. Disse Reserver — jeg gaar ud fra, at de er ansat paa en samvittighedsfuld Maade i Henhold til vore Fremtidsplaner og Forventninger — er absolut nødvendige for at kunne føre Virksomheden sikkert — saa vidt vi kan bedømme det — gennem Fremtidens Mørke. Det er et Middel til at holde Landets Erhvervsliv i uafbrudt Gang. Selvfølgelig maa vi indrømme Skattemyndighederne Ret til at kræve Oplysninger om, paa hvilken Basis disse Sikkerhedsreserver er ansat. Men kan deres Begrundelse dokumenteres, saa maa Skattevæsenet ikke røre ved disse Reserver, hvis det ikke vil gøre sig ansvarlig for Sammenbrud i Erhvervslivet, som utvivlsomt vil medføre store Ulykker for hele Samfundet. Erfaringerne fra Tiden efter 1918 bekræfter dette tilstrækkeligt, selvom det maa indrømmes, at Virksomhederne dengang selv ikke saa lidt bidrog til deres Sammenbrud ved at betragte de beregnede høje realiserede Gevinster som konsumable. Særlig gjaldt dette Aktieselskaberne. Og fordi Aktionærernes Mentalitet vel næppe har forandret sig meget siden 1918, er det vigtigt at understrege, at Ledelsen med alle Midler bør modsætte sig Aktionærernes Krav om Udbetaling af høje Konjunkturgevinster; og Skattevæsenet bør støtte Ledelsernes Bestræbelser for at forhindre Virksomhedernes Sammenbrud efter endt Højkonjunktur ved at tillade en tilstrækkelig skattefri Reservedannelse.

Men, Skattevæsenet er de ubegrænsede Usandsynligheders Land. Det er ikke givet, at Skattemyndighederne vil gaa med til at op-

⁷⁾ »Die Bilanz (wird) nicht vom Tageswert, sondern vom Anschaffungswert beherrscht. Der Tageswert bei den Bilanzposten schafft, soweit es sich nicht um die Messung des Dispositionserfolges handelt, grundsätzlich nur Verwirrung«. (E. Walb, l. c. S. 383).

fylde Kravet om Urørligheden af de aabne Reserver i skattemæssig Henseende. Og heller ikke er det givet, at Aktionærerne, blændet af den nuværende Højkonjunktur, vil indse Berettigelsen af Ledelsens Sikkerhedsforanstaltninger. Saadanne Overvejelser fører til bevidst at danne stille Reserver og at give Metode II Fortrinet overfor Metode I. Anvendelsen af Metode II er absolut berettiget i Tider som de, vi lever under, skønt jeg absolut foretrækker den klarere Metode I⁸⁾.

I en interessant og bemærkelsesværdig Artikel i Tidsskriftet »Revision og Regnskabsvæsen« (Januarhæftet 1940) fremsætter statsautoriseret Revisor *Carl Jensen* nogle Betragtninger om Retningslinier for Varelagrenes Værdiansættelse under Forhold, hvor Prisniveauet er væsentlig højere end normalt og gør sig til Talsmand for Metode II, idet han siger:

»Jeg er af den Opfattelse, at ikke alene Næringslivet, men Samfundet som Helhed vilde være bedst tjent med, at der under en eller anden Form fra Myndighedernes Side blev givet Udtryk for Ønskeligheden af, at Varelagre ved Statusopgørelserne ikke maatte ansættes til højere Værdi end efter Prisniveauets Skøn før Krigens Udbrud«. Han venter dog ikke, »at Skattemyndighederne straks skulde kunne strække sig saa vidt, at de vil godkende, at en Fortjeneste, som efter hidtidige Regler betragtes som »realiseret«, ikke skal medregnes til Aarets skattepligtige Indkomst«. Han foreslaar derfor, at f. Eks. et lille Udvalg af Statens erhvervsøkonomiske Raad gør Problemet til Genstand for Overvejelse og derefter fremkommer med Forslag, som angav Hovedretningslinier for Værdiansættelser af Varelagre ved Statusopgørelser pr. 1. Januar 1940«. Endelig tilføjer han: »Hvis man værdiansætter de enkelte Poster i Varelagrene efter den hidtidige Fremgangsmaade, d. v. s. efter det saakaldte laveste Værdis Princip,, vil jeg anse det for rigtigst, at der — baade i Aktieselskaber og Enkeltmandsvirksomheder — efter at »Overskuddet« er opgjort, reserveres Beløb til Imødegaelse af eventuelle Prisfald, men hvis denne »Reserve« skal medregnes som skattepligtig Indkomst og Formue, bliver det utvivlsomt meget vanskeligt — ja maaske umu-

⁸⁾ *O. Sillén* anser ligeledes Methode II som forsvarlig: »Om ett affärsföretag i sitt bokslut per 31/12 1939 upptar inneliggande varor till före nu pågåenda krig gällande priser, ehuru de inköpts efter krigets början till väsentligt högre belopp, anser jag en dylik lagervärdering i regel vara fullt försvarlig«. (Skandinaviska Bankens Kvartalsskrift, Nr. 1. Januari 1940, S. 19).

ligt — at faa ret mange Erhvervsdrivende til at opgøre Regnskabet paa denne Maade.»

Problemet om Skattemyndighedernes Indstilling er atsaar ligesaa brændende for Metode I som for Metode II. Det maa føres til en Løsning, saa snart som muligt. Jeg foretrækker, som sagt, Metode I paa Grund af dens Klarhed. Mit Forslag gaar atsaar ud paa at foretage Vurderingen af Varebeholdninger til de faktiske Indkøbspriser og af de i de gode Aar beregnede realiserede Driftsgevinster at henlægge aabne, skattefrie Reserver til Sikring af Virksomhedens uafbrudte Gang og til Udligning af Resultaterne saaledes, at Tabet paa Grund af Prisfald kan neutraliseres. Hvis Skattevæsenet skulde afvise Metode I og i Stedet godkende Metode II, saaledes at denne vilde komme til Anvendelse, maa Virksomhederne paa anden Maade d. v. s. ved Hjælp af de ovenomtalte Omregninger skaffe sig Klarhed over, hvordan de staar ved Aarets Udgang m. H. t., hvad der faktisk er sket.

8. Saa meget om Vurdering af Varebeholdninger. Ganske tilsvarende Overvejelser gælder m. H. t. Afskrivninger i Statusopgørelsen. At afskrive en Anlægsgenstand betyder at fordele denne Genstands f. Eks. en Maskines Anskaffelsessum over den Aarrække, i hvilken Maskinen benyttes i Virksomheden. Jeg gentager i denne Sammenhæng, hvad jeg sagde i Begyndelsen: For at bestemme Aarets realiserede Driftsresultat fordeler man de fortidige, nutidige og fremtidige Indtægter og Udgifter paa den paa-gældende Periode saaledes, at vi faar Bruttoindtægten som positiv Post og de Udgifter henh. Dele af Udgifter, som var nødvendig for at faa denne Bruttoindtægt, som negativ Post. Til disse negative Poster hører de ordinære Afskrivninger, d. v. s. den Del af Anlægsgenstandenes Anskaffelsessum, der er det pengemæssige Æquivalent for de Anlægsydelse, der er indgaaet i de i Løbet af Perioden solgte Produkter. Afskrivningsprocessen bestaar atsaar i en Fordeling af Anskaffelsessummen over Genstandens økonomiske Levetid. Afskrivningerne har saaledes intet at gøre med Genanskaffelse eller Erstatning af en Anlægsgenstand, der er udslidt eller er blevet uøkonomisk paa Grund af det tekniske Fremskridt o. l. Genanskaffelses- og Erstatningsproblemet er i første Omgang et Kalkulationsproblem. Fremskaffelsen af Midler til Erstatningen, saafremt denne viser sig at være økonomisk, derimod er et Financieringsproblem.

Ogsaa i en Tid med fortsatte almindelige Prisstigninger har vi derfor intet andet at gøre end at afskrive fra Anskaffelsesværdien, selvom den nye Anlægsgenstand, som vi senere erstatter den gamle med, har 10 Gange saa høj en Anskaffelsespris som den gamle Genstand havde. Erstatningen maa sikres ved at henlægge en Del af de høje beregnede Gevinster som Reserve til Erstatningsformaal — en Reserve, som igen maa være skattefri, da den jo tjener til at sikre Kredsløbets uafbrudte Gang. Allerede i Aaret 1921 blev der saaledes i Tyskland ved Inflationstidens Begyndelse lovfæstet saakaldte skattefrie Fornylsesreserver. Omend selve Lovteksten var alt andet end klar, var Loven dog et Udtryk for, at Lovgiveren havde forstaaet, at Fornylses- og Afskrivningsproblemet er to helt forskellige Ting. Senere gik den tyske Lovgivning imidlertid andre Veje. Dog kan jeg her ikke komme ind paa disse Særproblemer.

I vore Dage hører man nu igen, at en af de Grunde, hvorfor selv velledede Virksomheder efter 1918 gik i Stykker, var den, at de havde afskrevet for lidt, d. v. s. at de havde afskrevet fra den lave Anskaffelsesværdi og ikke som de skulde have gjort, enten fra Genstandens Reproduktionsværdier paa Statustidspunktet eller fra Erstatningsværdien paa Erstatningstidspunktet. Og mange Røster kommer nu frem med en indtrængende Henstilling til Virksomhederne om ikke denne Gang at begaa den gamle Fejl, nemlig at afskrive fra Anskaffelsesværdien, men enten at afskrive fra Genstandenes Reproduktionsværdi paa Statustidspunktet eller fra Erstatningsværdien paa Erstatningstidspunktet. Lige saa indtrængende som disse Røster kommer frem, maa der advares mod disse. Den første Opfattelse — Afskrivning fra Reproduktionsværdien paa Statustidspunktet — som tager sit Udgangspunkt i den af den tyske Driftsøkonom *F. Schmidt* opstillede organiske Statusteori, staar ligesom den anden — Afskrivning fra Erstatningsværdien paa Erstatningstidspunktet — i Modsætning til Afskrivningernes egentlige Væsen, som bestaar i en Fordeling af Anskaffelssummen paa Genstandenes økonomiske Levetid. I Inflationstidens Tyskland fandt Repræsentanterne for begge Opfattelser ganske vist villigt Øre blandt Virksomhederne, hvis »Substanz« forringedes fra Dag til Dag. Men Teorierne hjalp ikke Virksomhederne under deres Vanskeligheder, fordi de er praktisk uigennemførlige. En nærmere Indgaaen paa disse Punkter ligger udenfor Foredragets Rammer. Kun saa meget skal siges, at for den første Opfattelses Vedkommende alene den Kendsgerning, at der for enhver

Anlægsgenstand skal forstaas Reproduktionsværdien paa Status-tidspunktet, medfører, at Realiseringen af Teorien bliver praktisk umulig. Og hvad den anden Opfattelse angaar, saa støder dens Realisering, som man let overbeviser sig om, paa lige saa store praktiske Vanskeligheder. Saa vigtig disse praktiske Vanskeligheder end er, saa er og bliver Hovedargumentet mod disse Teorier dog, at de er logisk uholdbare. Som Kuriosum skal tilføjes, at Propagandaen for disse Teorier af begribelige Grunde umiddelbart standser, naar Priserne begynder at falde⁹⁾.

Nej, Virksomhedernes Fejl har ikke været, ogsaa under en Prisstigningsperiode at have afskrevet fra Anskaffelsesværdien. Dette var tværtimod fuldstændig rigtigt. Fejlen var, at man ansaa de høje realiserede Konjunkturgevinster som konsumable og glemte at sørge i rette Tid for at sikre Fornyelsen. Det er denne Fejl, der maa undgaas ogsaa under de nuværende Forhold. Afskrivningerne skal stadig foretages fra Anskaffelsesværdien; men der maa i Tide sørges for, at Midlerne til Fornyelsen staar til Raadighed, naar Erstatningstidspunktet kommer, evt. ved at danne aabne Fornyelsesreserver, som maa være urørlige for Skattevæsenet. Et Lovforslag desangaaende i Lighed med den Lov, Tyskland vedtog i 1921, vilde være gavnlig, for at sikre Kredsløbets uafbrudte Gang i det Omfang, Landets almindelige økonomiske Situation tillader det.

Dette sidste understreger jeg udtrykkeligt. En konsumabel Indtægt med den samme Realværdi som før Krigen eller en Videreførelse af Virksomheden i Førkrigsomfanget kan ikke garanteres. Og Virksomhederne har heller ikke Krav paa det lige saa lidt som andre Samfundsmedlemmer. I 1924 fremsatte den tyske Senatspræsident *Strutz* følgende Udtalelse: »Das Verlangen völliger Unversehrterhaltung der Vermögenssubstanz ist unberechtigt in einer Zeit allgemeiner Verarmung; solange andre Wirtschaftskreise eine Einbusse am Vermögen und Einkommen, weite Kreise sogar einen fast völligen Substanzverlust ihres Vermögens hinnehmen müssen, haben Landwirtschaft und Gewerbe kein Recht zu ver-

⁹⁾ De, som ønsker at fordybe sig i den her kort omtalte Problemerkreds, henvises til *W. Mahlbergs* »Der Tageswert in der Bilanz, Leipzig 1925, S. 38 ff.; *Schmalenbachs* Behandling i »Dynamische Bilanz«, 6. Aufl. 1933, S. 183 ff.; *E. Walb's* Afhandling »Tageswert oder Anschaffungswert in der Bilanz, Zeitschrift für handelswiss. Forschung, 18. Jahrg., 1924, og samme Autors allerede før nævnte Bog »Die Erfolgsrechnung etc.«, III. Del.

langen, dass ihre Vermögenssubstanz unversehrt bleibe¹⁰⁾. Denne Udtalelse gælder uforandret den Dag i Dag. Hvad vi maa kræve, er, alene at Virksomhederne faar Lov til at drive en saadan Reservepolitik, at de holdes levedygtige ogsaa i den Tid, der kommer.

9. De to i Afsnit 6 og 7 omtalte Metoder til Statusopgørelse under en Prisstigningsperiode er selvfølgelig ikke de eneste, som kan komme til Anvendelse. En Metode, som igen omtales meget i disse Tider, er den saakaldte *Normallagermetode*, som gaar ud fra den Anskuelse at betragte et efter Størrelse og Sammensætning bestemt Lager som lige saa nødvendigt for en Virksomhed som dens faste Anlæg og derfor at vurdere dette Normallager, som altsaa henregnes til de faste Anlæg, til en fast Pris Aar ud Aar ind, som »ligger i nivå med det lägste vanligen förekommande priset¹¹⁾. Metoden, som i Amerika er kendt under Navnet »Base stock method«, er naturligvis meget beslægtet med vor Metode II, som jo ogsaa gaar ud paa at undervurdere Varebeholdningerne, altsaa at danne stille Reserver. At begrunde den uforanderlige Vurderingsmetode med, at Normallageret hører med til eller har samme Karakter som de faste Anlæg, er imidlertid ikke holdbart. Selv om Varekomplekset som Helhed er bundet og kun Delene ændres, saa varierer dog ved varierende Priser Komplexets Totalværdi med disse Dele. Denne Variation maa der ved Statusopgørelsen paa samme Maade tages Hensyn til som ved alle andre nye Anlægsgenstande, som jo ogsaa vurderes i Status paa Grundlag af deres faktiske Anskaffelsespris, ligegyldig om denne er højere eller lavere end Anskaffelsesprisen af de Genstande, som de træder i Stedet for. Erstattes f. Eks. en enkelt Maskine, som er et Led i et større Maskinkompleks og som har kostet 10 000 Kr., med en ny en, der koster 20 000 Kr., saa opføres denne nye Maskine ogsaa i Status med 20 000 Kr., og ikke med 10 000 Kr. Normallagermetoden med en Henvisning til Normallagerets bundne Anlægskarakter er altsaa logisk uholdbar. Iøvrigt er det i mange Tilfælde overhovedet umuligt at definere et s. k. Normallager. Selv en saa ivrig Forfægter af Normallagerprincippet som Professor *Sillén* maa indrømme dette: »Emellertid bör rättvisligen erkännas, att det i åtskilliga

¹⁰⁾ I sit Skrift over Absetzungen wegen Abnutzung (1924), S. 57.

¹¹⁾ O. *Sillén*, Nyare Balanzvärderingsprinciper. 3. Uppl. Stockholm 1937. S. 26.

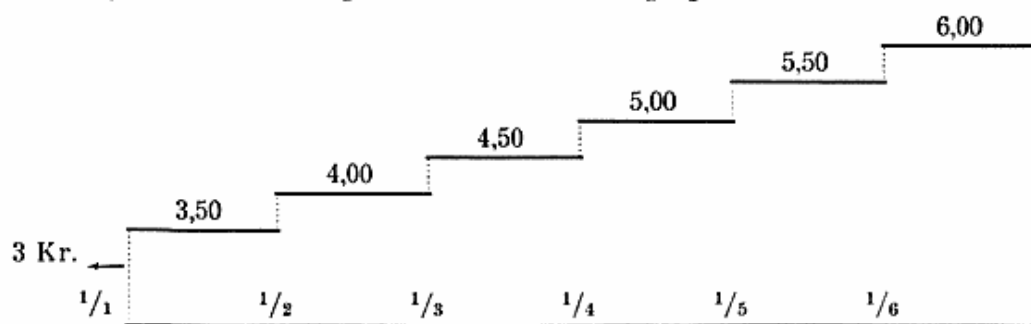
affärsföretag (med rikhaltigt og ständigt växlande sortiment) är praktiskt taget omöjligt att ge ett kvantitativt uttryck för det »normala« lagrets storlek. I dylika fall är ett procentuellt avdrag från senaste anskaffningspris — eller ett motsvarende större procentuellt avdrag från försäljningspriset — att föredraga¹²⁾.

10. Saa meget om Vurderingsspørgsmaalet. Helt forskelligt fra de hidtil behandlede Problemer er Kalkulationsproblemet, nærmere bestemt Forkalkulationsproblemet. Forkalkulationen refererer sig udelukkende til Fremtiden, er altsaa en Del af Virksomhedens almindelige Budget. Den kan gaa ud paa a) at bestemme, om vi kan klare os med en kendt, udefra given Salgspris i en fremtidig Periode, d. v. s. om Kredsløbets uafbrudte Gang kan opretholdes ved denne Pris, b) at finde den Pris, som giver os en rimelig Fortjeneste. En almindelig Behandling af alle tænkelige Tilfælde kan ikke gives her. Vi begrænser os til at diskutere Tilfældet b) for en ren Handelsvirksomhed under følgende Forudsætninger:

1) Budgetperioden omfatter 6 Maaneder (1.1—1.7.).

2) Vi ønsker at holde Salgsprisen konstant under Budgetperioden.

3) Vi regner med til en Salgspris paa 6 Kr. pr. ME (Mængdeenhed) at kunne sælge 60 000 ME i Budgetperioden.

Budgetteringstidspunkt 1. Januar.

4) Den budgetterede Salgsmængde tænkes indkøbt paa een Gang for hele Budgetperioden i Budgeteringstidspunktet.

5) Den i Budgeteringstidspunktet antciperede Bevægelse i Indkøbsprisen for Budgetperioden er saaledes, som vist i Figuren.

6) Genopfyldelsen af Lageret sker jævnt for hele Budgetperioden, d. v. s. hver Maaned genanskaffes 10 000 ME.

¹²⁾ O. Sillén, Fiktiva Vinster. Skandinaviska Bankens Kvartalsskrift, No. 1. Januar 1940.

Forkalkulationen skal vise os, om den budgetterede Pris paa 6 Kr. pr. ME under de gjorte Forudsætninger giver os en tilstrækkelig Avance. Afgørende for Problemets Løsning er den i Budgetteringstidspunktet antciperede Bevægelse i Indkøbsprisen for Budgetperioden og Genopfyldesplanen for Lageret i den samme Periode. Da hele Problemet udelukkende refererer sig til Fremtiden, er det altsaa ganske irrelevant, til hvilke Priser de gamle Lagerbeholdninger, vi raader over ved Periodens Begyndelse, er indkøbt. Det kommer udelukkende an paa den fremtidige Udvikling.

Lad os nu antage, at vi gennemfører Forkalkulationen paa Grundlag af Budgetdagens Indkøbspris. I dette Tilfælde bliver Omsætningsgevinsten 180 000 Kr. og Avancen bliver 100 pCt. paa Indkøbsprisen i Budgetteringstidspunktet. En saadan Fremgangsmaade er imidlertid misvisende. Hvis Virksomheden paa Grund af den store Avance mener at kunne nedsætte Salgsprisen, tager den Fejl; thi den budgeterede Omsætningsgevinst paa 180 000 Kr. er ingenlunde konsumabel, da jo en stor Del af dette Beløb maa benyttes til Genanskaffelse af nye Varer med højere Priser end de, der herskede i Budgetteringstidspunktet. Et rigtigt Billede af Forholdene faar vi kun, naar vi allerede i Budgetteringstidspunktet tager Hensyn til Prisudviklingen i den kommende Tid, idet vi vurderer de planlagde Genanskaffelsesmængder til de paa de forskellige Genanskaffelsestidspunkter forventede Indkøbspriser eller, hvad der er det samme, til den for Budgetperioden forventede Gennemsnitsindkøbspris. Under de ovennævnte Forudsætninger faar vi saaledes for Budgetperioden følgende Genanskaffelsesudgifter:

1. Maaned: 10 000 ME à 3,50	Kr./ME:	Kr. 35 000.—
2. Maaned: 10 000 — à 4,00	— : —	40 000.—
3. Maaned: 10 000 — à 4,50	— : —	45 000.—
4. Maaned: 10 000 — à 5,00	— : —	50 000.—
5. Maaned: 10 000 — à 5,50	— : —	55 000.—
6. Maaned: 10 000 — à 6,00	— : —	60 000.—

ialt: 60 000 ME à 4,75 Kr./ME: Kr. 285 000.—

De totale Genanskaffelsesomkostninger for de i Budgetperioden solgte Mængder udgør altsaa ifl. Genanskaffelsesplanen 285 000 Kr., saaledes at den gennemsnitlige Genanskaffelsespris bliver 4,75

Kr./ME. Den budgeterede konsumable Omsætningsgevinst i Budgetperioden udgør dermed:

Forventet Omsætning	6 Kr. $\times$ 60 000 = 360 000 Kr.
Forventede Omkostninger ved den gennemsnitlige Genan- skaffelsespris i Budgetperioden: 4,75 Kr. $\times$ 60 000 = 285 000 Kr.	
Omsætningsgevinst	75 000 Kr.

Den gennemsnitlige absolute Avance er 1,25 Kr./ME, d. v. s. ca. 26 pCt. af Indkøbsprisen og ca. 20 pCt. af Salgsprisen.

Den gennemsnitlige Genanskaffelsespris paa 4,75 Kr./ME kan betragtes som Sum af Indkøbsprisen paa Budgeteringstidspunktet (3,00 Kr./ME) og af et Risikotillæg for forventede Prisstigninger paa Indkøbsmarkedet (1,75 Kr./ME). Selve Stykkalkulationen har dermed følgende Form:

$$\begin{aligned}
 \text{Udsalgspris (6 Kr.)} &= \text{Indkøbspris paa Budgeteringstidspunktet} \\
 &\quad (3 \text{ Kr.}) \\
 &+ \text{Risikotillæg for forventede Prisstignin-} \\
 &\quad \text{ger (1,75 Kr.)} \\
 &+ \text{Avance (1,25 Kr.)}
 \end{aligned}$$

Det er altsaa forkert blot at gennemføre Forkalkulationen under en Prisstigningsperiode paa Grundlag af Indkøbsprisen paa Budgeteringstidspunktet. Der maa først og fremmest tages Hensyn til Genanskaffelsesplanen og de forventede Indkøbspriser paa Genanskaffelsestidspunkterne ved til Indkøbsprisen paa Budgeteringstidspunktet at lægge et Risikotillæg for forventede Prisstigninger. Risikotillæggets Størrelse afhænger selvfølgelig af Genanskaffelsesplanens Form og af den antici-perede Bevægelse af Indkøbspriserne. Men iøvrigt har Princippet helt almindelig Gyldighed. Gennemføres Forkalkulationen ikke paa denne Maade, men paa Basis af fortidige lave Indkøbspriser eller paa Basis af Indkøbsprisen paa Budgeteringstidspunktet, er det uundgaaeligt, at »Lageret efterhaanden spises op«.

Har man købt Varen allerede før Budgeteringstidspunktet til en lavere Pris, eller lykkes det at foretage særlig gunstige Indkøb under selve Budgetperioden, berøres Forkalkulationen overhovedet ikke deraf. Disse heldige Indkøbsdispositioner giver sig natur-

ligvis Udslag i visse Ekstragevinster, som imidlertid ikke er andet end en Belønning for heldige Dispositioner: »Bei steigenden Preisen soll man sich grundsätzlich den Dispositionserfolg auch bezahlen lassen«¹³⁾.

Ved faldende Priser er det omvendt; her bør man fra Indkøbsprisen i Budgeteringstidspunktet fradrage et Beløb for det forventede Prisfald. Forventede Prisfald bør man straks lade komme Kunderne til Gode paa samme Maade, som de skal belastes med forventede Prisstigninger¹⁴⁾.

Med disse Bemærkninger er den principielle Side af Problemet tilstrækkeligt belyst. Dog maa der endnu henvises til to Punkter.

a) Det omtalte Kalkulationsprincip forudsætter, at Loven tillader at gennemføre Kalkulationer paa Grundlag af Genanskaffelsesprisen. For Danmarks Vedkommende er dette Spørgsmaal ordnet gennem § 7 i Handelsministeriets Bekendtgørelse af 19. Oktober 1939, som saa vidt jeg kan se paa Grundlag af Lovens uklare Tekst ikke kan fortolkes anderledes, end at den her nævnte Kalkulationsmaade er lovlig, saafremt den kalkulerede Avance holder sig indenfor de af Loven fastsatte Grænser¹⁵⁾.

b) Skal den lagte Plan vedtages til Realisering? Det afhænger af, om man anser den beregnede Avance som rimelig og om Køberen ogsaa aftager den planlagte Salgsmængde til 6 Kr. pr. ME og andre Forhandlere muligvis vil sælge under 6 Kr. pr. ME, saalænge Indkøbsprisen er lav. Muligvis er man nødt til at revidere og ændre Planen under Hensyntagen til disse Momenter.

11. Endelig nogle Ord vedrørende Afskrivningernes Ansættelse i Forkalkulationen. Da Forkalkulationen refererer sig til Fremtiden, maa Afskrivningerne ansættes m. H. t. den for Budgeteringsperioden planlagte Aktivitet. Disse Afskrivninger maa som altid beregnes paa Grundlag af Anlægsgenstandenes Anskaffelsessum. For at sikre Anlægsgenstandenes fremtidige Erstatning maa der desuden i Forkalkulationen ansættes kalkulatoriske Fornyelsesbeløb, hvis Størrelse afhænger af, hvor-

¹³⁾ E. Walb, Kaufmännische Betriebswirtschaftslehre, Leipzig 1938. S. 131.

¹⁴⁾ »Bei fallenden Preisen stellt man sich durch Kalkulation mit diesen besser, als wenn man nicht verkauft. Man nimmt jedenfalls den Umsatzgewinn mit, so dass solche Geschäfte als relativ gewinnbringend zu bezeichnen sind.« (E. Walb, l. c.).

¹⁵⁾ Se hertil Højesteretssagfører Kjeld Rørdams Fortolkning af den nævnte § 7 i »Politiken« af 24. Oktober 1939.

naar Erstatningen forventes at blive nødvendig, og hvor stort Erstatningsbeløbet sandsynligvis vil blive. Grundspørgsmaalet er altid: Hvilken Pris sikrer Kredsløbets uafbrudte Gang og giver en rimelig Fortjeneste? Besvarelsen af dette Spørgsmaal kræver, at man allerede paa Budgeteringstidspunktet tager Hensyn til Anskaffelsespriserne i Genanskaffelses- henh. Erstatningstidspunkterne.

12. En rigtig Forstaaelse af de her omtalte Synspunkter for Vurdering og Kalkulation er af afgørende Betydning saavel for Erhvervslivets Mænd som for Myndighederne. Det er ikke for meget sagt, naar man paastaar, at Regnskabsvæsenet med alle dets Grene netop i vor Tid har en Betydning for at forhindre Erhvervslivets Forfald, som slet ikke kan overvurderes. Med Rette fremhæver man ganske vist Arbejdets fundamentale Vigtighed for Erhvervslivets Opblomstring og en Nations Velstand. Arbejdet er imidlertid uden Nytte, hvis det ikke ledes og styres af rigtige og frugtbare Ideer. Hvad der er økonomisk rigtigt og frugtbart, kan imidlertid kun afgøres paa Grundlag af rigtige og effektivt tilrettelagte Regnskabsmetoder. Benyttelsen af Regnskabsvæsenets Teknik og Udnyttelsen af dets Muligheder i det Øjemed at vedligeholde og udbygge Landets Erhvervsliv er derfor et Maal, hvis Opnaaelse bør støttes af de ansvarlige Kredse med alle Kræfter.
